

ina nadītim ša naruā'im

Sebahattin BAYRAM

Kültepe metinlerinde, dublikatlarıyla birlikte ele geçen metin sayısı pek fazla değildir. Bu araştırmamızda ele alacağımız 6 adet belge aynı konuya ilişkindir ve bunlardan bir tanesi, bir mahkeme kaydı olan asıl metni (No. 1) teşkil eder. Diğer 5 metinden bir tanesi (No. 2), bu asıl metnin ilk kısmı ile (st. 1-39); yani davacı Aššur-našir'in (= An.), muhatabı Aššur imitti'ye (= Ai.) karşı dava açmasına sebep olan olayları özetlemesi ve mahkemeden talebini kaydettiği kısım ile ilgilidir. Kalan 4 metin ise asıl metnin ikinci kısmı (st. 40-63) ile ilgilidir ve Ai.'nin, An.'e verdiği cevabı kaydetmektedir. Bunlardan iki tanesi (No. 3 ve No. 4) asıl metnin ilgili kısmından farklı olup bu makalede tercümeleleriyle birlikte ele alınmıştır. Diğer iki tanesi ise (No. 5 ve No. 6) asıl metnin ilgili satırlarıyla aynı olduğu için burada sadece transkripsiyonları ile değerlendirilmiştir.

Anlaşıldığı kadarıyla metin, tanınmış iki aile şirketinin idarecileri arasında uzunca bir süredir halledilemeyen anlaşmazlıkla ilgilidir.

Asıl metnin ilk bölümü (st. 1-39), davacı An.'in ifadelerini kaydetmektedir. An.'in, Ai. hakkında dava açmasına sebep olan olay, davacının alacaklı olduğunu iddia ettiği 16 mina gümüşün kendisine ödenmemesi ile ilgilidir. Bu durumu An., Asur'daki hukuki mercilere iletmiş ve Asur, muhtemelen paranın kendisine ödenmesi hususunda bir karar vermiştir. Buna rağmen Ai.'nin kendisini aldattığını ifade eden An., tüccar dairesine (*bēt tamkār (utt)im*) girmek istediğini belirtir ve meseleye konu olan 16 mina gümüşün kendisi, aynı miktardaki gümüşün de davalısı Ai. tarafından mühürlenmesini ve Asur'a gönderilmesini, eğer babası

alacaklı ise gümüşün kendisi tarafından alınmasını, aksi takdirde davalısı Ai.'nin aynı miktar gümüşü almasını teklif etmektedir. An., ayrıca Ai.'nin dikilitaşın gereğini geciktirdiğini ve durumu mahkemede sorguladığını belirtmektedir. Davacı An. dikilitaşın ilgili yerinde konuya ışık tutan hüküm bulunduğunu, buna rağmen davalı Ai.'nin Asur'un kararına ilişkin, belki sahte, belgeleri Anadolu'ya devamlı gönderdiğini anlayamadığını, *kārum*'a ve hâkime gitmeyeceğini ve *naditum ša naruā'im*'de muhatabını teyid edeceğini ifade eder. An., rehin olarak tuttuğu Ai.'ye ait kadın ve erkek köleyi masraflarına karşılık sattığını, Ai.'nin bu yüzden eteğini tuttuğunu, devamlı kefil temin etmek ve 1 mina gümüş harcamak zorunda bırakıldığını belirtir. An., nihayet meselenin Asur'a ve beyine götürülmesini, Asur'da *naruā'um*'da ve(ya) *naditum*'da davasını isbat etmek üzere gerekli adamı, temin edeceğini ifade eder.

Asıl metnin ikinci bölümü (st. 40-63) ise Ai.'nin verdiği cevabı kaydetmektedir. Ai. burada babasının öldüğünü, fakat hayattayken babasının alacaklılarının Asur'a gittiklerini ve Asur'un hukuki belgesini aldıklarında, Kaniş'teki babasını haberdar ettiklerini ve muhtemelen içlerinde An.'in babası Šū-Hubur'un da bulunduğu kimselerin gümüşlerini aldıklarını belirtmektedir. Ai., An.'e; An.'in elindeki 16 mina gümüşle ilgili olan ve An.'in seleflerinin yaptığı gibi kendisini sorguladığına dair Asur'un onunla ilgili belgesi hakkında, kendisini haberdar etmesini ve yanında hazır bulunmasını, mevcut olduğu kadarıyla babasının parasını beraberce ödetmelerini ve ortak altın meblağları üzerine gümüş olarak katıp paylaşmalarını teklif eder ve kendisinin An.'in ortağı olduğunu belirtir. Ai., An.'in devamlı şikayet etmek suretiyle paranın yatırıldığı Asur'daki depodan durumun tahkik ettirilmesinin mümkün olmadığını ve ne kendisinin, ne de babasının Asur'un deposuna borçlu olmadığını söylemektedir. Ai., sonuç olarak An.'den eteğini tutmamasını, rehinelere iadesini, kendisine daha fazla masraf ettirilmemesini ve hâkime gönderilmemesini talep eder.

Metnin 64-67. satırlarında ise bu tür hukuki belgelerde geçen ifadelerle, şahitler kaydedilmiştir.

Asıl metnin ilk 39 satırı ile ilgili olan ve An.'in ifadelerini, kaydeden 2 nolu belgede; sözkonusu paranın, An.'in babası Şu-Hubur'un, Ai.'nin babası Şu-İştar'a ortak yatırım amacıyla kullanılmak üzere verildiği belirtilmektedir. Devamla sözkonusu paranın 1 1/2 mina altın olduğu ve bunun gümüş üzerinden değerinin $10 \frac{2}{3} \times 1 \frac{1}{2} = 16$ mina olduğu belirtilmiş ve Asur'un bu paranın ödenmesi konusunda karar almış olduğu ifade edilmiştir. 15-26. satırlar asıl metnimizin 13-21. satırlarındaki bilgilerle hemen hemen aynıdır. Daha sonra An., Ai.'nin kendini aldatması ve bu ifadeleri kabul etmeyi istememesi hâlinde iyi anlayamadığımız "lu al-ma-tum ú(-)ni-tum a-na-ku" ifadesini kullanmıştır. şatum-vergisini veren(ler)in adamı hazır bulundurmalarını ve kendisinin orada kalmasının teminini ve adamı Asur'a göndermesini ister. An., Asur'un konuya ilişkin belgesinin, davalısı olan Ai. adına Anadolu'yu geçerek kendisine iletilmesini ve Ai.'nin temsilcisinin parayı kendisine ödemesini, parayı kendisinin taşıyıp Asur'un deposuna ödeyeceğini belirtir. Ai.'nin kendisini aldatmamasını ve mesele çıkarmamasını, 1 mina gümüş masraf etmek ve 8 ay boyunca orada oturmak mecburiyetinde kaldığını ifade eder. Son olarak da babasının, kardeşi İli-imitti'nin ve Ai.'nin kendisinin parayı vermediğini belirtmekte ve ne zamana kadar bekleyeceklerini sormaktadır.

3 nolu belgede Ai.; babasının öldüğünü, An.'in oraya giderek kadın ve erkek kölesini rehin aldığını, kârum'a gittiklerini ve Asur'un kararını kaydeden belgeyi Kaniş kârumu'nun huzurunda ibraz ettiğini ve muhatabının konuya ilişkin iddiasını isbatlayamadığını belirtir. Davalı Ai. daha sonra, muhatabı davacı An.'in ya babasının mühürlü belgesini ibraz etmesini, ya da kendi babasının patronları/alacaklıları olan An.'in müşavirinin kârum'a getirdiklerinde paralarını aldıklarını belirtir ve muhatabının (An.), ya kendi (Ai.) babasının mühürlediği zarflı tabletini, ya da 16 mina gümüşle ilgili Asur Meclisi'nce karar verilmiş belgeyi ortaya koymasını ister. Ayrıca meseleyi kârum'a taşımasını, kârum'u haberdar etmesini ve yanında hazır bulunmasını ister. Babası Şu-İştar'ın mevcut olduğu yerdeki/miktardaki gümüşünü beraber tarttırmalarını ve altın miktarlarının üzerine gümüş olarak katarak paylaşmalarını ister ve kendisinin (Ai.), onun (An.) ortağı olduğunu ifade eder.

Şimdi belgelerimizi gözden geçirelim.

No. Ia: 92/k 543 tablet:

*A-šūr-na-šī-ir / a-na A-šūr-i-mì-ti
DUMU Šu-Īštar / iṣ-ba-at-ni-a-tí-ma
um-ma A-šūr-na-šī-ir-ma a-na
A-šūr-i-mì-ti / a-na-ku / a-na*

5. *16 ma-na KÙ.BABBAR / a-ma-lá / dí-in A-lim^{ki}
lu i-na GÁN^{lim} / mì-ma / Šu-Īštar DUMU A-šūr-ba-ni
ù me-er-ú-šu i-ša-qú-lu-ni
a-li-kà-kum / a-bu-ni / En-na-num
KÙ.BABBAR / a-na ma-šàr' -tim*
10. *ša A-šūr / GAL^{tim} / ha-bu-ul / lá a-wi-lúm
ha-al-pu-um / a-na-<ku> / iṣ-tù-ma
tù-na-ni-ni / qá-qí-dí / ú É a-bi-a
a-na É DAM.GÀR / lu-ri-ib-ma
16 ma-na KÙ.BABBAR / a-na-ku / lá-ak-nu-uk-ma*
- 15 *ù a-ta 16 ma-na KÙ.BABBAR / ku-nu-uk-ma
KÙ.BABBAR / a-na A-lim^{ki} / li-li-ik-ma
šu-ma / Šu-Īštar / a-bu-kà / a-na Šu-Hu-bur
a-bi-a / i-ta-ah-ba-al / KÙ.BABBAR^{am}
lá-al-qé / šu-ma / Šu-Īštar / a-bu-kà*
20. *lá i-ta-ah-ba-al 16 ma-na KÙ.BABBAR
ša a-na-ku / a-kà-nu-ku / a-ta / ta-ba-al
a-šé-er / ki-a-ma / ša na-ru-a-im
tù-ki-iṣ-ma / i-na dí-tim
tù-ša-a-lá-ni / i-na a-a-e-em*
25. *na-ru-a-im / lá-pì-it / ša ṭup-pè-e
ša A-lim^{ki} / a-na GÁN^{lim}
tù-uš-té-né-ša-a-ni / a-na*
- k. *kà-ri-im / ù da-a-a-ni
lá a-lá-ak / i-na na-dí-tim*

1. Bu metnin 9. ve 57. satırlarında geçen šeš işareti için šar değerini teklif ediyoruz.

30. *ša na-ru-a-im ú-ká-a-kà*
 Ay. *am-tám / ú IR^{dam} ša ak-tù-ú*
a-na gam-ri-a / a-tí-dí-šu-nu / a-šé-er
ki-a-am-ma / sí-ki / tù-kà-al
ù a-na ša qá-ta-tim
35. *ta-ta-na-dí-na-ni / ú KÙ.BABBAR 1 ma-na*
tù-uš-tág-mì-ra-ni / a-na A-lim^{ki}
ú be-lí-a / a-wa-ti / bi₄-lá / a-wi-lam
i-na A-lim^{ki} / i-na-ru-a-im ú na-dí-tim
ú-kà-an _____
-
40. *A-šur-i-mì-tí / A-šur-na-št-ir / e-pu-ul*
um-ma A-šur-i-mì-tí-ma / DUMU me-tim a-na-ku
i-bu-lu-uṭ / a-bi-a-ma / i-li-mì-im
Í-dí-a-hi-im / um-me-a-an / a-bi-a / a-na
A-lim^{ki} / i-li-ku-ma / ṭup-pá-am / ša A-lim^{ki}
45. *il₅-qé-ú-nim-ma / a-bi₄-i / i-Kà-ni-iš*
ú-ša-áš-mì-ú-ma / KÙ.BABBAR^{p1} -šu-nu / il₅-qé-ú
u₄-ma-am / a-ta / ta-li-kam / ṭup-pá-kà
ša 16 ma-na KÙ.BABBAR ša A-lim^{ki} / ša tal-qé-a-ni
ù i-na dí-tí-im / tù-ša-a-lá-ni /
50. *ki-ma / a-li-ik / pá-ni-kà / ša-áš-me-a-ni-ma*
i-ša-ha-tí-a / i-zi-iz-ma / a-li
KÙ.BABBAR^{ap} / a-bi₄-a / i-ba-št-ú lu nu-ša-áš-qt-il₅-ma
a-na ba-a-ba-at / KÙ.KI^{sí}-ni KÙ.BABBAR
lu ni-zu-úz / tap-pá-kà / a-na-ku
55. *i-na ri-ig-ma-tí-kà / ma-ša-ar-tám*
ša A-šur / lá tù-ul-ta-na-pá-ta
a-na ma-šàr-tim ša A-šur / a-bi₄-i
lá ha-bu-ul ú a-na-ku / lá ha-bu-lá-ku
sí-ki / lá tù-kà-al / a-ma-lá / dí-in
60. *kà-ri-im / ku-tù-a-tí-a / ú-šé-ra-am*
ú gam-ra-am / ma-dam / lá tù-ša-ag-ma-ra-ni

k. *ú a-na da-a-a-ni*
lá ta-ra-de₈-a-ni

Sk. *a-na a-wa-tim a-ni-a-tim / kà-ru-um / Kà-ni-iš / TUR / GAL*

65. *i-dí-in-ni-a-tí-ma / İGİ GİR <ša> A-šur / ší-bu-tí-ni / ni-dí-in*
İGİ Kà-ta-ta-a İGİ En-um-A-šur

1-4) Aššur-našir, Šū-İštar'ın oğlu Aššur-imitti'ye (karşı) bizi (şahit olarak) tuttu ve Aššur-našir, Aššur-imitti'ye şöyle söyledi: 4-8) Ben, Şehrin hükmü gereğince Aššur-bani'nin oğlu Šū-İštar'ın ve onun çocuklarının (ister Asur'da) ister Anadolu'da bana tamamını tartacakları 16 mina gümüş için, sana geldim. 8-10) Babamız/Patronumuz Ennānum, gümüşü Asur'un büyük deposuna borçlanmıştır. 10-11) Ben sahtekar bir adam değilim! 11-13) Gerçekten sen beni aldattığından şahsım ve işyerim (adına), tüccar dairesine gireyim. 14-16) Ve 16 mina gümüşü ben mühürleyeyim ve sen de 16 mina gümüşü mühürle ve gümüş Şehre gitsin. 17-19) Eğer baban Šū-İštar'ın firması, babam Šū-Hubur'un firmasına borçlanmış ise gümüşü alayım. 19-21) Eğer baban Šū-İštar'ın firması borçlanmamış ise, benim mühürlediğim 16 mina gümüşü sen al! 22-24) Bu yüzden (sen) dikili taşın (gereğini/belgesini) geciktirdin/kaybettin ve mahkemede (belgeyi) benden sual ediyorsun. 24-29) Dikili taşın ilgili yerinde kaydedilmiştir: Şehrin (konuyla ilgili sahte?) belgelerini Anadolu'ya, bana gönderip duruyorsun, (bundan dolayı) kārūm'a ve hakime gitmeyeceğim. 29-30) Dikili taşın arşivlenmiş belgesi hakkında seni teyid edeceğim. 31-32) Rehin olarak aldığım kadın köleyi ve erkek köleyi masraflarıma karşılık satmış bulunuyorum. 32-36) Bu yüzden sen eteğimi tutuyorsun ve bana kefil temin ettirip durdun ve beni 1 mina gümüş harcamak zorunda bıraktın. 36-39) Şehre veya beyime mesele(ler)i getiriniz; adamı, Şehir'de dikili taşta veya arşivlenmiş belgede teyid edeceğim. 40-41) Aššur-imitti, Aššur-našir'e cevap verdi, Aššur-imitti şöyle dedi: 42-46) Ölünün oğluyum ben! Babamın sağlığında, İdi-ahum'un limmum'luk yaptığı senede babamın alacaklıları Şehre gittiler ve Şehrin tabletini aldıklarında babamı Kaniš'te haberdar ettiler ve onlar kendi gümüşlerini aldılar. 47-54) Bugün sen geldin ve aldığın 16

mina gümüşe ait ve aynen senden öncekilerin yaptığı gibi senin beni mahkemede sorguladığına ilişkin şehrin seninle ilgili belgesini işiteyim ve yanımda hazır ol ki, babamın gümüşünü mevcut olduğu kadarıyla tarttırılım ve (ortak) altın hesaplarımızın üzerine gümüş (olarak katıp) paylaşalım. 55-58) Senin ortağınım ben! Senin şikayetlerin üzerine Asur'un deposunun kontrolüne izin vermiyorsun ki Asur'un deposuna babam borçlu değildir ve ben (de) borçlu değilim. 59) Eteğimi tutmayacaksın! 59-63) *kārum*'un hükmü gereğince (sendeki) rehinelerimi bana iade et ve bana çok masraf ettirmeyeceksin ve beni hakime göndermeyeceksin. 64-65) Bu ifadeler üzerine Kaniş *kārumu*'nun küçük-büyük (bütün yetkilileri) bizi (şahit olarak) kabul etti ve Asur'un hançeri önünde şahitliğimizi yaptık. 66) Katatā'nun huzurunda, Ennum-Aşşur'un huzurunda.

No. 1b: 92/k 543 zarf:

KIŐİB Kà-ta-ta-a DUMU Ú-zu-a

KIŐİB En-um-A-şur DUMU En-na-nim

a-na a-wa-tim a-ni-a-tim

kà-ru-um Kà-ni-iř şa-he-er

5. GAL i-dí-in-ni-a-tí-ma

İĞİ GİR řa A-řūr

[ř]í-bu-tí-ni ni-dí-in

tu-pu-um

Ay. a-num / a-şu-mi

10. A-řur-na-ří-ir DUMU En-na-nim

lá-qé

1-2) Uzua'nın oğlu Katatā'nın mührü, Ennānum'un oğlu Ennum-Aşşur'un mührü. 3-7) Bu ifadeler üzerine Kaniş *kārumu*'nun küçük-büyük tamamı bizi (şahit olarak) kabul etti ve Asur'un hançerinin huzurunda şahitliğimizi yaptık. 8-11) Bu tablet Ennānum'un oğlu Aşşur-naşir adına alınmıştır.

Açıklamalar:

st. 9-10. 55-56. 57. *maşşartum şa Aşşur*. AHw 620b 1b. aA: TC 3 28:7; KTS 37a:12 (sadece *maşşartu* geçiyor, yer adı yok).

CAD M I 333 ff. de *maşşartum*'un muhtelif karşılıkları verilmiştir. Bunların içerisinde s. 338'de 5. numara altında "goods kept in safekeeping, deposit" anlamında verilmiştir. Bu anlam Eski Asurca metinleri içerisinde lugatte tek bir defa olarak kaydedilmiştir. 2c'de verilen ve sadece Eski Asurca metinlerinde geçtiği belirtilen "strong room" anlamı da metnimize uymaktadır. Ancak metin, "gümüşün (ve değerli malların) depo edildiği bir yer" şeklinde ya da bizim teklifimizle "ticaret yapmak maksadıyla, tüccarların gümüş veya altınlarını yatırdıkları (depo ve bu depoda biriken) fon" şeklinde anlamaya daha uygundur.

st. 10-11: *awilum halpum*, ifadesi alacaklının, haksız yere dava açmadığını, gerçekten alacaklı olduğunu vurgulamak amacıyla hukuki yollara başvurduğunu teyid etmek üzere sarfettiği bir söz olarak değerlendirmek gerektiğini düşünüyoruz. Lugatte verilen "uğursuz adam, mel'un" anlamının yanında "sahtekar, yalancı" anlamlarını da bu metni dikkate alınarak teklif ediyoruz.

st. 11: *ištuma*, "if indeed = eğer gerçekten" anlamı verilen kelime K. Balkan tarafından "mademki" diye tercüme edilmiştir.

st. 12: *tù-na-ni-ni* ile No. 2: 43'te geçen *tù-na-a-ni* ve No. 2: 44'de geçen *tù-na-ha-ni* formları birbiriyle çok yakın olarak görülmüş ve hatta karıştırılmıştır.

Çekilmiş haldeki ilk iki kelime, *wanā'um* "aldatmak" fiili ile, üçüncü kelime ise, *anāhu* ile irtibatlı olmalıdır. Bu fiile I. kalıpta (G) "yormak, yorulmak", II. kalıpta ise (D) "yor(ul)mak, yüklemek, işkence etmek" anlamları verilmektedir. CAD'de bu fiilin II. kalıpta (D) formda Eski Asur çekim örneği yoktur. Ancak *anāhu* ile irtibatlı olması muhtemel olan ve orada atıfta bulunan ve henüz CAD'nin U cildi çıkmadığından ayrıntılı değerlendirmesini bilemediğimiz *unnuhu* formunun "mesele çıkarmak, problem yapmak" anlamında olduğu CAD D 154b 5b'de *dīnum* kelimesi içerisinde belirtilmiştir: *la tunnahannima ana dī-nim la tašapparanni*, "do not cause me trouble and do not send me to court, bana mesele çıkarma ve beni mahkemeye gönderme":

EL No. 246; 36. Ancak yine CAD'de G 31b 4a'da aktarılan ve CCT 1 45: 37'de geçen *la tunahniāti u KÙ.BABBAR 1 GĪN la tū-ša-ag-ma-ar-ni-a-tí* cümlesi için “do not cheat us and do not make us spend (even) one shekel of silver (without reason), bize hile yapma ve bize sebepsiz 1 šeqel gümüş (dahi) masraf ettirme”, tercümesi yapılmıştır. Burada muhtemelen fiil *wanā'um* ile ilgili görülmüş ve o şekilde tercüme edilmiştir. Kanaatimizce bu metindeki fiil de *unnuhu* ile irtibatlandırılmalıdır. Zira *wanā'um* fiilinin çekiminde *h* görünmemektedir (Veenhof, AOATT 114; Hecker, GKT 97e).

st. 12-13: *qaqqadam erābum D*, “başını sokmak”, belki de “hukuki talepte bulunmak”.

st. 22. 32-33: Daha önce AKT 2 50, 9-10'da geçen ve “böylece” anlamı verilen *aššēr kiāmma* için *aššēr'in* addition to, towards, to, against”, *kiām'in* ise “thus, in this manner” karşılıkları dikkate alınarak metnimizde “bu yüzden, bu durum sebebiyle” anlamı verilmiştir.

st. 22. 25. 30. 33: *naruā'um*, “üzeri kanun ve yönetmeliklerle yazılı dikili taş”

Kelime ile ilgili yapılan en son çalışmalar:

H. Sever, Yeni Kültepe Metinlerinde Geçen “kima awāt naruā'im” Tabiri ve Değerlendirilmesi. DTCFDer. 34, 1-2 (Ankara 1990), s. 251-265.

K.R. Veenhof, “In Accordance with the Words of the Stele”: Evidence for Old Assyrian Legaslation. Chicago Kent Law Review 70, 4 (1995) s. 1717-1744.

Ayrıca bkz. EL p. 75 n.c; Landsberger-Balkan, Belleten 14 (1950) p. 262-263.

Kelime, yayınlanmış şu metinlerde geçmiştir:

1. VS 26 112 (=EL no.325): 33) *bē-el a-wa-tí-a A-šur-i-mi-tí*
34) *i-na 3 a-wa-tim ša <i->na-ru-a-im* 35) *lá-áp-ta-ni*

li-iz-ku-ra-ma, Muhalifim Aşşur-imitti dikilitaşta kayıtlı üç kelime ile buna karşı yemin etmelidir.

2. VS 26 76): 5) *a-na KÛ.BABBAR / şí-ib-tám* 6) *ú- şí-ba-at / şí-ib-tim* 7) *ki-ma a-wa-at / na-ru-a-im* 8) *i-lá-qé-ma...*, gümüşe gelince, o dikilitaştaki ifadelere göre faizi ve faizin faizini alacak.

3. ICK 2 147: 21') *ki-ma [a-wa-at]* 22') *[n]a-ru-a-im / şí-ib-tám [ù] [ş]í-ba-at / şí-ib-t[im ni-lá-qé]*, dikilitaştaki ifadelere göre fâizi ve fâizin fâizini alacağız.

4. Kt a/k 394: 14) *şu-ma KÛ.BABBAR i-na GÁN^{im}* 15) *e-pu-ul ki-ma* 16) *[a]-wa-at na-ru-a-im* 17) *i-şí-bi-şu i-ku-an-ma*, Eğer parayı Anadolu'da öderse dikilitaşın hükmü gereğince şahidini belgeleyecektir/ortaya koyacaktır.

5. Kt 79/k 101: 16) *ki-ma a-wa-at* 17) *na-ru-a-im* 18) *DUMU A-şür şu-um-şu* 19) *KÛ.GÍ a-na A-ki-dé-em* 20) *A-mu-re-em* 21) *ù Şu-bi-ri-im* 22) *ma-ma-an* 23) *lá i-da-an* 24) *şa i-du-nu* 25) *ú-lá i-ba-lá-at*, Dikilitaşın hükmü gereğince adı (ile) Asurlu olan (hiç kimse) altını Akadlıya, Amurruluya ve Subarlıya vermeyecek. Verdiği takdirde yaşamayacak.

6. Kt n/k 1570: 19) *[ki-ma a-wa-at] na-ru-a-im* 20) *[lu AN.]NA lu KÛ.BABBAR* 21) *[lu] TÚG.HÍ.A ELLAT^m* 22) *[Kur]-ub-İştar DUMU Puzur-î-lí* 23) *[ú]-ma-lá-şu-nu-tí*, Dikilitaşın hükmü gereğince ister kalayı, ister gümüşü, isterse kumaşları Puzur-ili'nin oğlu Kurub-İştar'ın kervanı onları tazmin edecektir.

7. Kt n/k 1925: (Veenhof, 1729 n.34) 14) *ki-ma a-wa-at* 15) *na-ru-wa-ú* 16) *i-na şí-bi-şu (met.:nu)* 17) *i-ku-an-ma* 18) *i na sà bi tí şu* 19) *KÛ. BABBAR^{op}-şu* 20) *i-lá-qé*, dikilitaştaki ifadelere göre şahitlerce teyid edildiğinde (herbiri) gümüşünü alacak.

8. AKT 3 98 (=Kt v/k 42): 18) *a-na-ku na-ru-a-um / ku-a-um* 19) *i-na di(met.: ba)-tim / lá-pí-it-ma*

Kelime, yeni olarak, işlediğimiz metnimizde dört yerde geçmektedir. Fakat asıl önemlisi 29-30. satırlarda geçen *ina*

naditim ša naruā'im ifadesi ile, 38. satırdaki *ina Ālim innaruā'im u naditim* cümlesidir ki; ilki “dikilitaşta belirtilen kanunun kapsamına giren konudaki arşive konmuş belgeyi”, ikincisi ise “kanunun üzerine yazılı olduğu dikilitaşın ve arşive konmuş olan belgenin Asur'da olduğunu” vurgulamaktadır.

st. 23: *tù-ki-iš-ma* çekilmiş hâldeki fiiliyle irtibatlandırılabilir fiillerden *kāšu / kuāšu* G "gecikmek" ve D "geciktirmek, ertelemek" anlam ve formlarının ikisi de Eski Asur'da geçmemektedir.

Buna karşılık, *akāšu* fiilinin G “gitmek, hareket etmek” D “yol almak, yer değiştirmek, yanlış yere koymak, kaybetmek” anlam ve formlarının ikisi de Eski Asur metinlerinde geçmektedir.

st. 23-24. 49: *ina dittim ša'ālu* D, "mahkemede sormak, sorgulamak"

dittum AHW 174a'da “dava” anlamında, CAD D 165-6'da ise “hukuki mahkeme” karşılığında verilmiştir.

ša'ālu G: “sormak, sorgulamak, soruşturmak, araştırmak”, D: “sormak, mahkemede sorgulamak” anlamlarına gelmektedir.

Oppenheim tarafından AfO 12 352 n. 26'da ele alınan *dittum* Kültepe metinlerinde daha önce şu yerlerde geçmiştir:

1. BIN 6 219: 29: *ina dittum tartagmam*, “bana karşı mahkemede talepte buldun”.

2. BIN 4 107: 9) *i-na dī-tim* 10) *ru-ug-ma-am*, “gel ve mahkemede sana borçlu olduğum (şeyi) benden talep et”.

3. BIN 4 107: 17: *kima ana dittim išpurannini*, “mahkemeye benim için gönderdiğin gibi”.

4. TC 3 270: 49: *ina dittim tuša eli*, “mahkemede beni sorgula”.

5. Kt c/k 581: 35) *idditim laš'alka*, “mahkemede ben seni sorgulayayım”.

6. CTMMA I 84a: 94) *a-na tu-p-pè-e ma-du-tim i-na dí-tim* 95) *ta-ás-ta-lá-a-ni*, “pek çok tabletle ilgili olarak mahkemede bana devamlı soru soruyorsun”.

7. Prag I 763: 7') [...] *i-na dí-tim tù-ša-lá-ni* 8') [KÜ.BABBAR *ma-dám tù-u]š-ta-ag-me-ra-ni* , “... mahkemede beni sorguluyorsun (ve) pek çok parayı bana harcatıp duruyorsun”.

8. TPAK 1, 191 (=90/k 117): *ʿa-dí 2-ší-ni-šu i-na ʿdí-tim tù-ša-i-lá-ni-[m]a ʿa-pu-ul-ku-nu*...., “iki defa mahkemede beni sorguladınız ve ben size cevap verdim”.

¹⁸*i-na dí-tim* ¹⁹*tù-uš-ta-i-lá-ni* ²⁰*lá tù-na-ha-ni*, “mahkemede beni sorguladınız, bana mesele çıkarmayın”.

Dittum, 1 nolu asıl metnimizden başka yeni olarak şu yerlerde de tesbit edilebilmiştir:

1. Kt 92/k 332. ¹¹.../ù *i-na dí-tim* ¹²*tù-ša-lá-ni* /....

2. Bu metnin dublikatı olan Kt 92/k 426: ¹²[ú *i-na*] *dí-tim tù-ša-a-lá-ni-ni*.

3. Kt 92/k 557 zarf: ⁶*Šu-İštar DUMU A-šur-ba-ni ʿsí-bu-ta-am ʿi-na dí-tim ʿú-lá-pá-at-ma*. Aynı ifade metnin tabletindeki 5-8. satırlarında da geçmektedir.

4. AKT 3 98 (=Kt v/k 42)'de geçen *ba!-tim* kelimesinin *di-tim* olarak düzeltilmesi gerektiğini düşünüyoruz: ¹⁸*a-na-ku na-ru-a-um / ku-a-um* ¹⁹*i-na-di?-tim lá-pí-it-ma*.

Bu bilgilerden sonra *dittum* kelimesinin Kültepe metinlerinde *ana* ve özellikle *ina* prepozisyonlarıyla ve *ragāmu* "talep etmek" *šapāru* "göndermek", *ša'ālu* G, G₁, D ve D₁ "sormak, sorgulamak" ve *lapātu* G ve D "kaydetmek?" fiilleri ve formlarıyla geçtiğini söyleyebiliriz.

st. 24: *ajēm*, kelimesi herhalde *ajēma*, “Bir yer[(d)e]” ile aynı olmalıdır. *adi ajjim ūmim*, “how long” anlamındadır ve kelime adeta status konstruktus görünümündedir. Metnimizdeki *ina ajem*

naruā'im ifadesini de aynı şekilde mütalaa ile “dikilitaşın herhangi bir (ilgili) yerinde” şeklinde anlamalıyız. Anayasanın veya herhangi bir yasanın “ilgili maddesi gereğince” gibi bir anlama sahip olmalıdır.

st. 29. 38: *naditum*: CAD N 1 64b'de kaydedilen ve “deposited document” olarak tercüme edilen kelime metinlerde ancak bir defa tesbit edilebilmiştir:

BIN 4 114: 33) *li-bi na-dí-tí-şu kà-ru-um* 34) *şa-he-er GAL lu-pá-tí-ma řup-pì-ni* 35) *lu-lá-pí-it-ma* 36) *lá-li-ik-ma*, “kârum meclisi onun depolanmış belgesini açsın ve bizim için bir tablet yazsın, sonra gideceğim”.

BIN 6 211: 33-37 bu metnin dublikatıdır.

Metnimizde iki ifade içerisinde geçen kelimenin ilk geçişi, *naditum şa naruā'im* şeklindedir ve “dikili taşın (ilgili hükmüne dair) emanet edilmiş belge” şeklinde anlaşılmalıdır.

İkinci geçiş şekli ise, *ina naru'āim u naditum ka'unu*'dur ve “dikilitaşın veya emanet edilmiş belgenin (nezdinde şahit) temin etmek” anlamındadır.

st. 50: *kīma ālik panika'yı* “senin seleflerin gibi” anlamında kabul ediyoruz.

st. 60: *kutu'ātum*: *kutūtu* “güvenlik, kefalet, rehin”, Eski Asur metinlerinde çoğul olarak (*kutu'ātum*) geçmektedir. Bu makaledeki metinlerde birkaç defa tesbit edilmiş olan kelime, Kültepe'de daha önce ancak bir defa CCT 3, 11, 12'de *katū* fiili ile birlikte geçmiştir: *annakam sikkī iřřanabbutu u ku-t[ù]-a-tí-a ik-ta-na-tù-ú*, “burada onlar benim eteğimi tutup duruyorlar ve benim mallarımı rehin olarak alıkoyuyorlar.”

No. 2: 92/k 336

A-řūr-na-ří-ir a-na

A-řūr-i-mì-tí DUMU řu-İřtar

- iš-ba-at-ni-a-tí-ma um-ma*
A-šùr-na-ší-ir a-na A-šùr-i-mì-tí-ma
5. *a-dí ší-ni-šu ù šál-ši-šu*
áš-al-kă-ma / tù-na-a-ni
a-na A-lim^{ki} ni-lik-ma / a-na
1 1/2 ma-na KÙ.KÌ ša a-bi Šu-Hu-bur
a-na Šu-Íštar / a-bi-kà / ša-áp-ku
10. *A-lu-um / dí-nam i-dí-in-ma*
a-na 1 1/2 ma-na KÙ.KÌ 10 2/3 ma-na.TA
KÙ.BABBAR / i-na mì-ma / Šu-Íštar DUMU A-šùr-ba-ni
ù me-er-ú-šu lu i-na A-lim^{ki}
lu i-na GÁN^m / i-šu-ú-ni
15. *ta-ša-qá-lá-ni-a-tí / qá-qí-dí*
ù É a-bi₄-a a-na É DAM.GÀR lu-ri-ib-ma
16 ma-na KÙ.BABBAR / a-na-ku
lá-ak-nu-uk-ma / ù a-ta
16 ma-na KÙ.BABBAR / ku-nu-uk-ma
20. *KÙ.BABBAR^{am} / a-na A-lim^{ki} / li-li-ik-ma*
šu-ma / a-bu-kà a-na a-bi₄-a
Šu-Hu-bur / i-ta-ah-ba-al
- k. *KÙ.BABBAR^{am} lá-al-qé / šu-ma*
lá i-ta-ah-ba-al / KÙ.BABBAR^{am}
25. *i-a-am / ša a-na-ku*
- Ay. *a-kà-nu-ku / a-ta / ta-ba-al*
ù šu-ma / tù-na-a-ni-ma
a-wa-tim a-ni-a-tim
lá ta-mu-a / lu al-ma-tum
30. *ú-ni-tum / a-na-ku / a-wi-lam*
ša-qí-il₅ / tá-tim ša-zi-za-ma
a-na-ku / a-na-kam / lu-ší-ib-ma
a-na A-lim^{ki} lá-áš-pu-ur-ma
KÙ.BABBAR^{am} / 1 ma-na lá-al -qé-ma *met.: ak*

35. *lá ta*-ki-tám / lá-áš-ku-un-ma* *met.: ŝa
tup-pá-am şa A-lim^{ki} / a-na GÁN^{lim}
lu-šé-ší-ú-nim-ma / GÁN^{lam}
a-šu-mì-kà / tup-pu-um ŝa A-lim
li-tí-qam-ma / mu-ša-zi-iz-kà
40. *KÙ.BABBAR^{am} / li-iš-qú-lam-ma*
KÙ.BABBAR^{am} / lá-ni-ší-ma / KÙ.BABBAR
a-na ma-šâr-tim ŝa A-šûr
lá-áš-qúl / lá tù-na-a-ni
ú-lá tù-na-ha-ni
45. *a-šé-er ki-a-ma / 1 ma-na*
KÙ.BABBAR / tù-uš-tág-me-ra-ni
- k. *ù İTİ.8.KAM / tù-uš-te-ší-ba-ni*
a-bu-kà / a-na Šu-Hu-bur
- Sk. *lá i-dí-in / İli₅-mì-tí a-hu-kà a-na En-na-nim*
50. *lá i-dí-in ù a-ta i-a-tí*
lá ta-da-nam a-a-am u₄-ma-am nu-qá-a
ší-bu-tum ší-bu-tum

1-4) Aššur-našir, Šū-İštar'ın oğlu Aššur-imitti'ye (karşı) bizi (şahit olarak) tuttu ve Aššur-našir Aššur-imitti'ye şöyle söyledi: 5-6) İki üç defadır sana soruyorum ve sen beni aldatıyorsun. 7-10) Şehre gittik ve babam Šū-Hubur'un baban Šū-İštar'a ortak yatırım için verdiği 1 1/2 mina altın için Şehir hüküm verdi: (11-15) Aššur-bani'nin oğlu Šū-İštar ve çocuklarının ister Şehir'de, ister Anadolu'da sahip oldukları (mal varlığı)ndan 10 2/3 mina gümüş üzerinden 1 1/2 mina altını siz bize ödeyeceksiniz. 15-20) Şahsım ve işyerim (adına) tüccar dairesine gireyim ve 16 mina gümüşü ben mühürleyeyim ve sen de 16 mina gümüşü mühürle ve gümüş Şehre gitsin. 21-23) Eğer baban, babam Šū-Hubur'a borçlu ise gümüşü ben alayım. 23-26) Eğer (baban) borçlu değilse, benim mühürlediğim bana ait gümüşü sen al! 27-33) Eğer beni aldatırsan ve bu meseleleri (halletmeyi) istemiyorsan inatçı bir dul kadın olayım ben ?? Adamı, *šāqil tātīm*'i, benim için hazır bulundur ki ben burada kalabileyim (gitmeme gerek kalmayın) ve (adamı)

Şehre göndereyim. 34-39) 1 mina gümüş (dahi) alayım ve tasdik edeyim ve Şehrin belgesini Anadolu'ya, bana göndersinler ve Şehrin belgesi Anadolu'yu senin adına geçsin. 39-43) Ve senin vekilin gümüşü bana tartсын ve gümüşü getireyim ve gümüşü Asur'un deposuna tartayım. 43-44) Beni kandırma ve bana mesele çıkarma! 45-47) Böylece 1 mina gümüşü bana (gereksiz yere) masraf ettirdin ve 8 aydan beri beni burada oturttun. 48-49) Baban Şü-Hubur'a vermedi. 49-51) Kardeşin İli-imittî, Ennānum'a vermedi ve sen de bana vermiyorsun. 51-52) Ne zamana kadar bekleyeceğiz. Şahitler, şahitler.

No. 3: 92/k 328

A-šūr-i-mi-tí DUMU Šu-İštar

A-šūr-na-ší-ir e-pu-ul

um-ma A-šūr-i-mi-tí-ma / DUMU me-tim

a-na-ku / ta-li-kam-ma / am-tí

5. *ú ur-dí / ták-tá-a-ma / a-na kà-ri-im*

ni-li-ik-ma ṭup-pá-am ša A-lim^{ki}

İGÍ kà-ri-im Kà-ni-iš TUR GAL / áš-ku-ma

um-ma a-na-ku-ma / DUMU me-tim a-na-ku

lá tù-ba-e-ri / lu ṭup-pá-am / ša ku-nu-uk

10. *a-bi₄-a / tù-kà-al / lu ṭup-pá-am*

ša A-lim^{ki} / ša ki-ma / a-li-ik

pá-ni-kà um-me-a-nu / a-bi₄-a

a-na kà-ri-im / ub-lu-ni-ni-ma

KÛ.BABBAR^{pi}-šū-nu / il₅-qé-ú-ni

15. *ú a-ta / lu ṭup-pá-am*

ha-ar-ma-am ša ku-nu-uk

k. *a-bi₄-a / lu ṭup-pá-am*

ša A-lim^{ki}

Ay. *ša 16 ma-na KÛ.BABBAR*

20. *tù-kà-al / a-na kà-ri-im*

bi₄-lam-ma / kà-ra-am

ša-áš-me-ma i-na ša-ha-tí-a

- i-zi-iz-ma / a-li / KÙ.BABBAR^{dp}*
a-bi₄-a / Šu-İštar / i-ba-ší-ú
25. *lu nu-ša-áš-qí-il₅-ma / a-na ba-a-ba-at*
KÙ.KÍst-ni / KÙ.BABBAR lu ni-zu-úz
tap-pá-kà / a-na-ku / a-ta / a-na
- Ay. *kà-ri-im iš-té-e-ma / dí-in*
tám-kà-ru-tim té-té-ri-iš
30. *a-na dí-in tám-kà-ru-tim*
lá ta-ra-de₈-a-ni / ú i-dí-tim
lá tù-ša-a-lá-ni / gam-ra-am
ma-da-am / lá tù-ša-ag-ma-ra-ni
sí-ki lá tù-ká-al
- k.35. *[a]-ma-lá dí-in kà-ri-im*
ku-tù-a-tí-a
- Sk. *ú-šé-ra-am ší-bu-tum*

1-2) Šu-İštar'ın oğlu Aššur-imitti, Aššur-našir'e cevap verdi, Aššur-imitti şöyle söyledi: 4-8) Babası ölü biriyim ben! Sen buraya geldin ve kadın ve erkek kölemi rehin aldın ve kârum'a gittik ve Şehrin tabletini Kaniš kârumu'nun küçük-büyük (yetkilileri) huzurunda (ortaya) koydum ve şöyle söyledim: 8-9) Babası ölü biriyim ben. Sen (hiçbir şey) isbatlayamadın. 9-14) Ya babamın mührünü (taşıyan) belgeyi tutacaksın (ortaya koyacaksın) ya da babamın alacaklıları, senin seleflerin gibi, Şehrin belgesini kârum'a götürdüklerinde onların gümüşlerini aldıklarına ilişkin (belgeyi tutacaksın). 15-20) Ve sen ister babamın mührünü taşıyan zarflı tableti, isterse 16 mina gümüş hakkındaki Şehrin tabletini tutacaksın (ortaya koyacaksın). 20-26) (Onu) kârum'a ver ve kârum'u haberdar edip yanımda hazır ol ve babam Šu-İštar'ın gümüşünü olduğu yerde tarttıralım ve (ortak) altın hesabımızın üzerine (katıp) gümüşü paylaşalım. 27-29) Senin ortağım ben! Sen, onun kârum'a (karşı) açtığı dava ile ilgili tüccarlık kurumunun hükmünü istedin ve tüccarlık kurumunun hükmüne göre sen buraya gelmeyeceksin ve beni mahkemede sorgulamayacaksın; bana (gereksiz) masraf ettirmeyeceksin (ve) eteğimi tutmayacaksın.

35-37) kārūm'un hükmüne göre benim rehinelerimi bana serbest bırak. Şahitler.

No. 4: 92/k 293

A-šūr-i-mì-tí DUMU Šu-Īstar

A-šūr-na-št-ir

e-pu-ul um-ma A-šūr-i-mì-tí-ma

lá a-na a-bi₄-kà

5. *ha-bu-lá-ku*

lá a-na ku-wa-tí

ha-bu-lá-ku

k. *sí-ki-i*

Ay. *tú-kà-al*

10. *ù am-tí / ù ur-dì*

ta-ak-ta

a-na ša am-tí

ù [ur]-dì

ta-ak-tù-ú

15. *sí-kà-kà-a*

k. *ú-kà-al*

ší-bu-tum

1-3) Šū-Īstar'ın oğlu Aššur-imitti, Aššur-našir'i cevapladı, Aššur-imitti şöyle söyledi: 4-7) Ben babana borçlu değilim, ben sana (da) borçlu değilim. 8-11) Eteğimi tutuyorsun ve kadın ve erkek kölemi rehin almış bulunuyorsun. 12-16) Kadın ve erkek kölemi rehin aldığından senin eteğini tutacağım. 17) Şahitler.

N. 5: 92/k 332

A-šūr-i-mì<tí> / A-šūr-na-ši-ir

e-pu-ul / um-ma A-šūr-i-mì-tí-ma

DUMU me-tim a-na-ku / i-na bu-lu-uṭ

a-bi₄-a-ma / i-li-mì-im Ī-dí-a-hi-im

5. *um-me-a-an / a-bi₄-a / a-na A-lim^{ki}*

i-lu-ku-ma / ṭup-pá-am / ša A-lim^{ki}

- il₅-qé-ú-nim-ma / a-bi₄-a i-Kà-ni-iš*
ú-ša-áš-mì-ú-ma / KÙ.BABBAR^{pl}-šu-nu / il₅-qé-ú
u₄-ma-am / a-ta / ta-li-kam / tup-pá-kà
 10. *ša 16 ma-na KÙ.BABBAR ša A-lim^{ki}*
ša tal-qé-a-ni-ni / ù i-na dī-tim
tù-ša-a-lá-ni / ki-ma / a-li-ik
pá-ni-kà ša-áš-me-a-ni-ma
k i-ša-ha-tí-a / i-zi-iz-ma
 15. *a-li KÙ.BABBAR^{ap} Šu-Íštar a-bi₄-a*
i-ba-ší-ú / lu nu-ša-áš-qí-il₅-ma
a-na ba-a-ba-at KÙ.KÍ^{pl}-ni /
KÙ.BABBAR lu ni-zu-úz / tap-pá-kà a-na-ku
i-na ri-ig-ma-tí-kà / ma-ša-ar-tám
 20. *ša A-šùr / lá tù-ul-ta-na-pá-tá-am*
a-na ma-ša-ar-tim / ša A-šùr / a-bi₄-i
lá ha-bu-ul ú a-na-ku / lá ha-bu-lá-ku
sí-ki / lá tù-kà-al / a-ma-lá
dī-in kà-ri-im / ku-tù-a-tí-a
 25. *ú-šé-ra-am / ú gam-ra-am / ma-da-am*
lá tù-ša-ag-ma-ra-ni
ú a-na da-a-nim
k. lá ta-ra-de₈-a-ni
ší-bu-tum

No. 6: 92/k 426

- A-šùr-i-mì-ti / A-šùr-na-ší-ir*
e-pu-ul / um-ma A-šùr-i-mì-tí-ma
DUMU me-tim a-na-ku / i-na bu-lu-uṭ
a-bi₄-a-ma / i-li-mì-im / Í-dī-a-hi-im
 5. *um-me-a-an / a-bi₄-a / a-na A-lim^{ki} /*
[i-]li-ku-ma / tup-pá-am / ša A-lim^{ki}
[il₅-qé-]ú-nim-ma / a-bi₄-i / i-Kà-ni-iš
[ú-ša-áš-]mì-ú-ma / KÙ.BABBAR^{pl}-šu-nu
[il₅-qé]-ú / u₄-ma-am / a-ta

10. [ta-l]i-kam / ʧup-pá-kà / ša 16 ma-na
 [KÛ.BABBAR ša] A-lim^{ki} ša tal-qé-a-ni
 k. [u i-n]a dí-tim / tù-ša-a-lá-ni-ni
 [ki-ma a-]li-ik pá-ni-kà
 [ša-áš-me-a-ni-]ma / i-ša-ha-tí-a
15. [i-zi-iz-ma] / a-li KÛ.BABBAR^{ap}
 [a-bi-]ja / i-ba-ší-ú / lu nu-ša-áš-qí-il₅-ma
 [a-n]a / ba-a-ba-at KÛ.KÍst-ni /
 [KÛ.]BABBAR lu ni-zu-úz / tap-pá-kà a-na-ku
 [i]-na ri-ig-ma-tí-kà / ma-ša-ar-tám
20. ša A-šùr / lá tù-ul-ta-na-pá-ta-am
 a-na ma-ša-ar-tim ša A-šùr / a-bi₇-i
 [l]á ha-bu-ul ú a-na-ku lá ha-bu-lá-ku
 [s]í-ki-i lá tù-kà-al /
 [a-]ma-lá dí-in kà-ri-im
25. ku-tù-a-tí-a / ú-šé-ra-am /
 ú gam-ra-am ma-da-am
- k. lá tù-ša-ag-ma-ra-ni
 ú a-na da-a-nim
- Sk. lá ta-[ra-de₈-a-ni]
30. š[í-bu-tum]